

De Probatis|| Sanctorvm|| Historiis

Partim|| Ex Tomis Aloysii Lipoma-||ni, Doctissimi Episcopi, Partim Etiam||
Ex Egregiis Manuscriptis Codicibvs, Qvarvm permultæ antehàc nunquàm
in lucem prodière

Complectens Sanctos Mensivm || Martii Et Aprilis

Surius, Laurentius

Coloniae Agrippinae, 1576-

VD16 S 10259

De S. Dionysio episcopo Alexandrino.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-77384](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-77384)

DE S. DIONYSIO EPISC. ALEXANDRINO.

execrarentur. Sed & hic Nersan non multo postea mercedem recepit his digna, qua in martyrem Christi comiserat, multis & diuersis malis oppressus, & ense male perditus.

Sanctus autem Bademus martyrio consummatus est mense Aprili, die octauo, in Christo Iesu Domino nostro. Eius vero reliquias extra urbem eiectas sustulerunt clam viri religiosi, & omnem diligentiam adhibentes, illas reposuerunt. Eius autem septem discipuli, in carcere conclusi quatuor annos manserunt, & post mortem Saborij regis in pace dimissi sunt, permixtumque fuit, ut in sua ipsorum fide permanerent, gratia Domini nostri Iesu Christi: Cui gloria est in secula seculorum, Amen.

633
Vito diuina in Nersan.

DE S. DIONYSIO EPISCOPO ALEXANDRINO, EX ECCLESIASTICA HISTORIA EVSEBII,

interprete Ioanne Christophorsono Angliæ Episcopo.

AM tertius annus eo (Philippo) regnate præterierat, cum Heraclas ministerium ecclesiæ Alexandrinæ undecim annis executus, è vita decessit, & eiusdem ecclesiæ Episcopatum obtinuit Dionysius. Quæ autem & quàm turbulenta procella Dionysium persecutionis tempore exagitarint, testimonio Epistolæ ipsius, ad Germanum perscriptæ, hoc loco ostendâ: in qua ipse de se narrat hoc modo: Ego corâ Deo loquor, & ipse nouit quòd verè loquor. Neq; cerè de fuga in præsentia mecû cogitauit, neq; quasi Deo inuito vllam feci. Quinetiam aliàs, regnante Decio, antequàm persecutio palàm contra Christianos ediceretur, cum Sabinus id temporis frumentarium ad me perquirendum misisset, ego quatruidò in ædibus commoratus, eius aduentum assiduè expectaui. Ille autem vndiquè circumit, vias, fluuios, agros, passim vbi me latitare, aut quòd me profectum esse suspicaretur, sedulo peruestigat: sed cecitate & quasi caligine, nè ædes quæreret, circumfusus tenebatur. Sibi nanque persuaserat, me persecutione appetitum, domi nolle moram facere. Vix tandem post dies quatuor, Deo mihi, ut in dè demigrarem, præcipiente, & se mirandum in modum quasi ducem itineris præbente, ipse, liberi & alij multi fratres simul domo egressi sumus. Quod planè diuinæ prouidentia opus fuisse, rerum euenta, quæ deinceps sequebantur, vndè non parum commodi fortasè quibusdam & vtilitatis obtigit, satis perspicuè declararunt.

Aprilis 8.
Lib. 6. ca. 28.
Cap. 33.

Dionysius non fugit persequenti.

Iubetur diuinitus alio se conferre.

Deindè paucis interpositis, ea quæ in fuga sibi contingebat, euidenter explanat, istaque subnectit: Ego vnà cum his, qui mecum erant, fortè sole occidente in satellitū manus incidens, ab illis ad Taposirim deducebar: sed tamen, sicut erat Dei prouidentia prospectum, Timotheus, quia non vnà aderat, neutiquàm prehensus est. Profectus igitur post, offendit, cum ædes nostras, præterquam quòd ministri eas custo dirent, omnino desertas esse, tum nos instar mancipiorum abductos. deindè subiungit: Quam admirabilis (dicam enim quòd verum est) & diuinæ prouisionis ratio fuit ista quidem? Indigena quidam fortè fortuna Timotheo properè fugienti & conturbato fit obuiam, rogat festinationis causam: iste verū narrat. Ille cum audiuisset (abierat enim ad nuptias lautè epulatum: quippe mos est, in huiusmodi hominum conuentibus totam noctem in hilaritate & læticia consumere) ingressus in domum conuiuij, accumbentibus nunciat: qui quidem omnes vno impetu, tanquam signo dato, consurrexerunt, & maturo gradu properantes, cœperunt quàm celerrimè ad nos contendere: qui cum in nos inciderent, summo gaudio exultare, atque satellitibus, qui nos obseruabant, fugam facientibus, nos, ut eramus, grabatis valdè malè stratis conuiescentes, de improviso occupare. Ego cerè (Deus testis est) eos ut fures primùm reputans, qui ad spolia & rapinam venerant, mansi in lecto nudus planè, ut eram, solo indusio coopertus: reliquum autem vestitum prope me positum porrexi. At hi surgere iubent, & quammo abire. Tandem animaduertens quamobrè aduentassent, cœpi vociferari, supplex illos precatus, ut abirent, nosq; illic manere paterentur. Quinetiā petebam ab eis, ut si quo me beneficio afficere cuperent, ipsi caput meū ceruicibus abscondere dignarentur, sicq; satellitibus, qui me essent cruciatū abducturi, anteuertent. Illi, dum hæc clamore efferebam, (sicut consortes mei, & omnium calamitatum mearū participes, pro certo norunt) me inuitum è lecto excitarunt. Tum ego humi me supinum prostrernere: isti igitur

Incidit in manus satellitum.

Eripitur vti è manibus illorum.

tur manibus pedibusque me abreptum (Gaius quidem, Faustus, Petrus & Paulus, qui me sequebantur, istarum rerum omnium testes esse poterunt) educere, ac prehensum prope invito animo ab oppidulo exportare, & nudo asino impositum, secum inde auferre. Ista de se narrat Dionysius.

Cap. 34.
Alexandri
persequitur
Christianos

Idem etiam Dionysius in Epistola ad Fabium episcopum Antiochie, certamina & decertationes eorum, qui sub Decij imperio martyrii pertulerunt, isto modo prosequitur: Non ex Imperatoris edicto persecutio apud nos incepta fuit, sed integro anno praeueterat. Nam vates (quisquis ille fuerit) malorum omnium, quae huic ciuitati acciderunt, architectus, infinitam gentium turbam contra nos in citauerat impuleratque, atque adeo ad patriam suam & antiquam superstitionem defendendam magnopere instigarat. Qui ab illo ad maleuolentiam irritati, omnemque aucupati licentiam ad scelus patrandum, solam pietatem & verum cultum demonum suorum istum censuerunt, ut Christianorum caede & sanguine suas crudeles manus respergerent. Primum igitur senem quendam, * Metram nomine, arreptum impia verba contra Deum loqui mandant: cuius corpus, propterea quod eorum voluntati repugnabat, fustibus cedunt, vultum oculosque praecutis arundinibus pungunt, ipsumque adeo ad suburbia abductum lapidibus obruunt. Deinde

Quidam hunc
Metram
vocat.

Martyrium
Quintae.

fidelem mulierem quae vocabatur Quinta, ad idolorum delubrum ducere, & ad falsos deos venerandos impellere coeperunt: eamque, cum se auerteret, & talem cultum detestaretur, pedibus constrictis, per vniuersas vrbes plateas, asperis saxis confractis raptare, & simul ac corpus eius ad saxa molaria allisissent, & flagris pariter lacerassent, ad suburbia trahere, ibique crebro saxorum coniectu obterere.

Tum vero vno quasi animorum impetu omnes in piorum aedes irruere, & singuli quos sibi vicinos esse cognouerant, properè educere, expoliare, diripere: & diuitias ac suppellectilem, si quae erat preciosior, sibi seponere: si quae vilior, sordidior, & ex ligno confecta, in vijs dissipare, deinde exurere: adeo ut ciuitas illa vera speciem vrbs ab hostibus captae despoliatamque probe representaret. Fratres ergo despectere eam, & in loca separata ac solitaria se subducere: rapinam bonorum suorum similiter cum illis, quibus Paulus illustre perhibet testimonium, cum gaudio suscipere. Atque, haud scio, vtrum quisquam praeter aliquem vnum alicubi fortasse, hucusque Dominum denegauerit. Se-

Heb. 10.

Omissa hic
de S. Apolonia,
quae
9. Februarij.

rapionem item proprio lare abstractum, diris concidunt tormentis, & omnibus membrorum articulis contractis, ex loco edito precipitem deiciunt. Nullus itineris flexus, nulla via publica, nullus angiportus erat, in quo tuto vel noctu, vel interdum liceret incedere: quippe omnes vbi que vno ore conclamabant, Si quis est Christianorum numero impia & profana verba effari recusauerit, rapiatur extemplo, & in ignem conijciatur.

Atque ista mala hoc modo non ad exiguum temporis spatium grassata sunt, verum tandem seditio & bellum intestinum, quod in illos miseros postea inuasit, crudelitatem contra nos exercitam, in ipsorum capita conuertit. Unde nos quidem, dum illorum furor in nos incensus, alijs rebus implicatus tenebatur, paulisper respirauimus: verum confestim animum Imperatoris, qui clementius aliquanto & humanius videbatur erga nos antea affectus, omnino commutatum esse nobis nunciatum est. Quapropter minarum formido in nos iactatarum vehementer accrescebat. Nam Decij edictum erat iam diuulgatum, illudque tale profecto videbatur, quale Dominus praedixerat futurum: in quo terribilissima illa eius propemodum explebatur sententia, nimirum electos, si possibile esset, in errorem inductos fore. Qui omnes certe metu percussi obstupuerunt: atque ex illis qui cum dignitate, tum diuitiarum affluentia praestare videbantur (qui quidem non pauci erant numero) nonnulli timore perterriti, dijs illorum colendis se vitro offerunt: alij ex priuatis adibus in publicum raptati, ad delubra ducuntur à magistratibus: multi vicinorum suasu eo pelliciuntur: qui quidem nominatim euocati, ad impura & profana eorum sacrificia se conferunt.

Decij edictum crudele in Christianos.
Matth. 24.

Multi desiciunt.

Horum autem non pauci, quasi minimè essent sacrificaturi, sed illi ipsi potius victimae & sacrificia idolis futuri, pallore exalbescunt, & formidine attoniti stupent: adeo ut frequenti populi turba, quae circumstibat, dum se omnibus perspicue patefaciebant, cum ad moriendum, tum ad sacrificandum tandem timiditate esse affectos, risui & ludibrio haberentur. Alij paratius ad altaria procurrunt, duro ore & impudenti constanter asseuerantes, se nunquam fuisse Christianos: de quibus Domini sententia verissime dici potest, diuere difficulter posse seruari. Ex reliquis, qui tenuiores erant & magis obscuro, plerique, vtrunque istud hominum genus, quod postremo posuimus, imitantur, alij capessunt fugam, nonnulli prehendantur. Atque ex prehensis multi ad vincula & carcerem pergunt, & multis diebus ibi tenentur.

Matth. 19.

tenentur conclusi, postea tamen antequam ad tribunal accedunt, Christum eirant: quidam tormenta diu fortiter sustinent, sed ad extremum succumbentes, fidem pernegant. Caeterum qui Domini erant, tanquam firmæ & beatæ columnæ, eius ope & gratia roborata, fidei firmitati, quæ in eorum animis penitus insidebat, vires ac tolerantiam apte & apposite respondebant adepti, admirabiles & insignes eius regni martyres ac testes facti sunt.

Quorum primus erat Iulianus, homo podagra doloribus adeo oppressus, ut neque incedere, neque pedibus consistere posset. Hic cum alijs duobus, qui eum gestabant, ad iudicem adducitur: alter nomine Cronion, cognomento Eunos, & senex ipse Iulianus, Dominum ingenue confitentur: qui per totam urbem, quæ certè, ut nostis, amplissima est, camelis insedentes deducti, & ita sublimes verberibus cæsi, tandem immenso quodam rogo & supra modum exardescente, hominum multitudine undique circumfusa, comburuntur. Ac dum abducebantur ad locum supplicij, miles quidam, nomine Befas, illis inter eundem opem ferre, & his, qui eos contumelia afficiebant, ex aduerso resistere laborat. Qui, cum populus contra eum propterea voce ciferaretur, inde ilico abripitur ad iudicem, & in præclaro illo prælio pro pietate suscepto, tanquam fortissimus Dei bellator, strenue & viriliter se gerens, securi demum percutitur. Alius quidam genere Afer, qui & appellatione Macar, & ob vitam beatam, quam diuinæ gratiæ subsidio degisset, verè Macar, id est, beatus fuit, cum ad fidei negationem, iudice eum ad eam rem magnopere cohortante, adduci non posset, viuis crematus est.

Epimachus etiam & Alexander non longo post tempore, quam vindicti tenebantur, post horum martyrium multos dolores perpessi, dilaniati nouaculis, & flagellis lacerati, ad extremum ardentissimis flammis circumiectis absumpti fuerunt. Quibus quatuor mulieres martyres adiungebantur: quarum prima fuit Ammonarium, sancta virgo: quæ, cum iudex diu admòdum illam torfisset, ut potè constanter asserentem se nihil aliquando eorum dicturam, quæ ille iussisset, eaque in sententia firmè perstaret, ad supplicium adducitur. Mercuria secunda erat. Anus in primis veneranda, tertia Dionysia, quæ, quantum erat multorum liberorum parens, illos tamen Domino in amore minimè prætulit: quarta Ammonaria altera: quæ tres, cum præses vereretur, nè in casum tormenta illis infligeret, & quodam modo euinceretur à mulieribus, nullum tormentorum genus amplius subire cogebatur, sed statim capite obtruncato, mortem oppetit. Pro omnibus enim prior Ammonarium, tanquam in prima dimicationis acie locata, satis tormentorum exceperat.

Heron præterea, Ater, & Isidorus Aegyptij, & Dioscorus una cum illis, adolescens quindecim annos, natus iudici traduntur. Et primum iudex adolescentem, tanquam facile ad persuadendum, blandis verbis in fraudem inducere, tum velut remissum & flexibilem ad fidem negandam tormentis impellere tentat. Sed Dioscorus neque persuasione quicquam commotus est, neque iudicis omnino cessit sententiæ. Ceteros acerbissime crudelissimeque verberibus dilacerat: quos cum tormenta magno & fidenti animo pro fide tolerare cerneret, rogo cremandos tradit. Dioscorum autem, cum propter singularem animi magnitudinem, quam palam ostenderat, tum propter prudentissimam responsam, quæ ad singula rogata dederat, iudex magnopere admiratus, dimisit, affirmans se propter ætatem certos dies illi velle concedere, quibus respiciendi haberet facultatem. Jam ergo Dioscorus, summa pietate eximius, nobiscum est, expectans cum certamen prolixius, grauiusque, tum amplius præmium & diuturnius.

Porro Nemesis quidam, & ille etiam Aegyptius, falso in crimine vocabatur, quod cum latronibus societate conuerat: sed istam calumniæ notam, ab eo alienissimam quidem, cum coram Centurione diluisset, iterum per iudicem fuit delatus, quod Christianus esset, vinculisque constrictus ad præsidem venit. Iste iniustissimus præses beatum martyrem tormentis & verberibus duplo grauioribus, quam latrones ipsos, afflictans, exemplo Christi inter latrones interiectum, (vnde non parum honoris adeptus est) feruido ignis exurit incendio. Quædam porro militum turma derepente accedit, nimirum Ammon, Zeno, Ptolemaus, Ingenes, & pariter cum illis senex Theophilus: qui pro tribunali se ipsi stiterunt. Cum igitur quidam, quod Christianus esset, in questione versaretur, & iam ad fidei negationem propederet, isti assistentes, præ rei indignitate dentibus stendere, vultu nutare, manus extendere, toto denique corpore gestus quosdam agere coeperunt. In quos cum omnium ora essent conuersa, prius, quam ulli alij in eos iniecerunt manus, illi ipsi ad subsellia accurrere, se Christianos profiteri: sic ut cum prefectus & assessores, qui aderant ei in concilio, timore obstupescerent: tum Christiani, in quos iam inquirebatur, ad ea tormenta, quæ post essent perpessuri, toleranter sufferenda

Probè Christianorum inuidia virus.

Martyrium Iuliani 27. Februarij.

Item Befas.

Item Macarij 8. Decembris.

Epimachus, & Alexander martyres 12. Decembris.

Passi sunt 14. Decemb.

Martyrium Nemesis 19. Decembris

Militum quorundam insignis virtus

maximè confirmarentur: tum deniquè iudices, qui essent contra eos sententiam pronuntiaturi, maximo metu exhorrescerent. Isti verò è foro gloriantes abscedere, & præ testimonio, quod Christo perhibuerant, summo gaudio exultare, Deo per illos gloriosos triumphos agente.

Alij præterea complures in vrbibus & pagis à gentibus distracti erant, & quasi membratim discerpti: ex quibus vnum exempli gratia commemorabo. Ischyron cuiusdam magistratus negocia, mercede conductus, procurat. Is, qui cum conduxerat, iubet idolis sacrificare: quem, cum mandato minimè obsequeretur, cœpit conuicijs lacerare: ac cum constanter fidei adhæresceret, grauibz affectis contumelijs: atque vbi vidit eum pacatè & tranquillè omnia sufferentem, arrepto fuste præacuto, intestina ac viscera eius transfodit, crudeliterque interemit. Quid attinet percensere multitudinem eorum, qui in solitudine & montibus vagi errantesque, fame, siti, frigore, morbis, latronibus, bestijs fuerunt extincti? Quorum electionis beatæ & eximie victoriae quanquam testes sunt hi, quibus adhuc ex illo numero vita suppeditat, tamen vnum aliquod facinus proferā, quò res istæ sint exploratiùs cognitæ perpectæque.

Charemon Episcopus. Charemon episcopus ciuitatis, quæ Nilus dicitur, cum iam planè grandis esset, & ætate propè exacta, vnà cum vxore sua ad montem Arabiæ confugiens, neque post reuersus est, neque vsquam eos quispiam videre potuit. Et licet fratres iam aliquoties eum cum vxore quærent, tamen neque ipsos, neque corpora eorum vsquam reperire potuerunt. permulti certè in eo Arabico monte erant, à barbaris Saracenis facti captiui: quorum alij agrè quidem & vix ingenti pecuniæ summa redimi poterant, alij hætenus nullo modo. Arque ista mi frater, non frustra equidem dicendo persecutus sum, sed vt cognoscas quantæ & quàm acerbæ calamitates apud nos obtigerint: quas qui fuerint magis experti, plura de illis & sciunt, & dicere possunt.

His etiam alia paulò post atexit: Illi igitur diuini martyres (qui iam Christi tanquam assessores sunt, & regni eius consortes, participes iudicij, & illius in hominibus iudicandis sententiam approbantes ferunt) dum erant apud nos, nonnullos è fratribus, in quibus crimen sacrificandi idolis hærebat, qui que à fide excidissent, cum conuersionem ac pœnitentiam eorum perspicerent, eamque posse acceptam fore ei, qui omnino non vult mortem peccatoris, satis exploratum haberent, ad se denuò admittunt, recipiunt in ecclesiam, conuentus cum illis celebrant, ineunt societatem, precum & epularum communione vnà vtuntur. Quid igitur consilij nobis, fratres, datis? quid censetis nobis agendum esse? illis ne suffragabimur? eiusdem cum illis erimus sententia? iudicium eorum sequemur? modum tenebimus benignitatis? his quorum illi miseri sunt, benefici & clementes erimus? An contrà, eorum iudicium inane & irritum faciemus? eorum sententiæ nos ipsos constituemus animaduersores? clementiæ inhumanitatis resistemus? refingemus institutum? Deum deniquè ad ad iram prouocabimus?

Lapsi quidam
Ecclesiæ cõ-
ciliantur.

Noatus
hereticus
perstringi-
tur.

Li. 6. ca. 10.

De persecutione autem, quæ vehementissimè, regnante Valeriano, exardescerat, quas & afflictiones & incommoda idem Dionysius cum alijs propter verum cultum Dei, vniuersarum rerum opificis, subiuerit, verba eius, quibus in Germanum suæ ætatis Episcopum, qui illius famam maledictis lædere tentasset, inuehitur, satis perspicuè declarant, quæ ita se habent: Videbor equidem nonnullis fortasè, dum admirabilem Dei prouidentiam erga nos ostentatam cogor necessariò explicare, in magnam amentiam inscitiamque esse prolapsus. Verùm quoniam secretum regis occultare est, vt inquit scriptura, præclarum, & Dei opera predicare cum primis eximium, ego cum Germano manus conferere aggrediar. Veni ad Aemilianum, nò quidem solus, sed me comitati sunt presbyter meus Maximus, & Diaconi Faustus, Eusebius, & Charemon: & quidam è fratribus, qui Roma ad nos venerant, nobiscum vnà profectus est. Aemilianus autem non dixit mihi conceptis verbis, Nè conuentus agito: Hoc enim illi fuisset ferè superuacaneum, & in eo, quod ille moliebatur, postremas sanè tulisset: præsertim cum ad id, quod caput est nostræ religionis, omnem suam curam & cogitationem conuertisset. Nam non de hoc, nimirum nè conuentus agerem, ab eo sermo erat institutus, sed de eo, nè me ipsum deinceps Christianum esse profiterer: atque ab hoc quidem me desistere mandauit, ratus id quidem, si ego fidem commutarem, alios eandem mecum sententiam secuturos. Non absurdè equidem, neque circuitatione vlla vsus, respondi, Deo obtemperandum magis, quàm hominibus: quin palam etiam

Dionysius
iubetur ne-
gare Chri-
stium.

etiam contestatus sum, me illum, qui solus Deus est, & nullum alium venerari: Dionysij cō-
neque sententiam vellem mutare, neque aliquandō desistere esse Christianum. Dein stantia.
cēps iussit, ut in pagum nomine Cephro, prope locum quendam desertum situm, rectā
abscederemus. Verum verba, quæ ab utrisque ultro citroque habita sunt, vti fuerunt à
quibusdam in commentarios relata, accipitote.

Dionysio, & Fausto, & Maximo, & Marcello, & Charemoni in concilium introdu-
ctis, Aemilianus qui præfecturam gerebat, sic locutus est: Vobiscum iam coram abs-
que scripto lubet disserere de Imperatorum dominorum nostrorum humanitate at-
que clementia, quam erga vos declarant. Nam salutis vestræ ac vitæ potestatem vo-
bis fecerunt, modò ad id, quod est secundum naturam, velitis vos ipsos convertere,
& deos, qui illorum regnum seruant incolume, sanctè adorare: eorum autem peni-
tens obliuisci deorum, qui natura repugnata videantur. Quid igitur ad ista responde-
tis? neque enim vos ingratos fore arbitror, cum tanta benignitas ab illis sit vobis ostē-
tata: quandoquidem ad res meliores vos amicè & beneuolè cohortantur. Dionysius
respondit: Non omnes colunt omnes deos, sed singuli singulos pro arbitratu. Nos
proinde vnum Deum, omnium rerum fabricatorem, qui Valeriano & Galieno Cæsa-
ribus, Augustis, viris sanctissimis imperium largitus est, & colimus & veneramur. Huic
etiam sine intermissione pro eorum regno, ut stabile & firmum maneat, preces adhi-
bemus. Tum præfectus Aemilianus: Quis vos, inquit, prohibet, quo minus hunc, si
Deus sit, cum alijs dijs, qui sunt secundum naturam, cultu & reuerentia obseruetis?
Vobis enim præceptum est, ut deos adoretis, quos omnes nōrunt. Ad quæ Dionysius:
Nos, inquit, nullum præter vnum Deum honore & obseruantia prosequimur. Aemi-
lianus præfectus iterum: Video, inquit, vos non modò ingratos esse, sed singularis
Augustorum mansuetudinis propè immemores. Quapropter in hac ciuitate non li-
berum erit vobis versari, sed eritis in partes Libyæ relegati, in locum videlicet, qui Ce-
phro nuncupatur: quem ex Augustorum nostrorum iussu vobis assignaui. Neque vs-
quam omninò vel vobis, vel alijs quibusque potestas erit, aut celebrandi conuentus,
aut in ea, quæ cœmeteria appellantur, ingrediendi. Quòd si quis vestrum in eum lo-
cum, ad quem vos ire præceperim, minimè proficiscatur, aut in aliquo reperiat con-
uentu, suo ipsius capiti creabit periculum, non decrit manque accurata ad vos obser-
uandos industria. Abite igitur, quò iussi estis.

Sic Aemilianus me etiam morbo laborantem abire compulit, & ne ad vnum qui-
dem diem meam profectioem differre voluit. Quòdnam ergò mihi supererat otium, Iudicis erga
vel ad conuentus agendos, vel secus? Deinde addit: At tamen nos, iuvante Deo, cum inhu-
manitas,
non à conuentu palam inter nos celebrando abstinuitimus: quin ipse equidem quos-
dam in ciuitate fratres, perinde ac si simul cum illis versatus fuisset, ad conuentus
perstudiosè agendos impulit: & quantum ab illis corpore abessem, ut inquit Apo-
stolus, spiritu tamen semper aderam. Ad Cephro autem non exiguus cœtus nobis-
cum vnà migravit, tum fratrum qui ab vrbe nos sequebantur, tum aliorum, qui
ex reliqua Aegypto conuenerant. Atque ibi Deus quasi ianuam ad verbum suum
prædicandum nobis patefecit. Ac primùm quanquàm persecutioe eramus diue-
xati, & lapidibus obruti, postea tamen non parua gentiliū multitudo, idolis reli-
ctis, ad Deum colendum se conuertebat. Nam tunc primùm verbum Dei, quod
nunquam antea accepissent, per nos inter eos disseminatum fuit. Et Deus, per in-
de atque huius rei causa solum illò nos deduxerat, eo completo ministerio, iterum
indè abduxit. Quippe Aemilianus, ut videbatur, habuit in animo nos in asperio-
ra interioraque Libyæ & magis deserta loca transferre. Omninò enim in Mario-
ram commigrare mandauit, & singulis nostrum per regiones varias pagos præscripsit
singulos: me autem propius ad regiam viam, ut primus prehenderer, collocauit. Sic
enim res ab illo dispensata, sicque comparata fuit, ut quando visum foret, nos com-
prehendere, omnesque facillè occupare posset.

Ego verò cum in Cephro abire iussus essem, tametsi locum vbinam esset situs,
ignorabam, & nomen nunquam antea ferè audieram, tamen libenter & absque
animi perturbatione eò abcessi. At ut primùm nunciatum erat mihi, ut in Col-
luthionis agros demigrarem, qui mihi aderant, nōrunt quo pacto. (Hoc enim
mihi ipse vitio vertendum puto.) animo affectus essem. Primùm rem valdè
acerbè tuli, admodumque succensui, nam quantum loca illius regionis magis
mihi cognita essent, ac magis familiaria quam Cephro, tamen ipsum Colluthionem
desertum

desertum à fratribus, desertum à probis viris esse dicebam, & non solum molestijs, à crebro viatorum transitu exhibitis, sed periculosis etiam latronum incurfionibus obiectum. Caterum cum fratres mihi significassent, Colluthionem non tam longè ab Alexandria distare, & licet Cephro magnam fratrum societatem ex Aegypto profectorum nobis attulisset, adeo ut maiores conuentus celebrare potuissimus: ibi tamen, quia propius inde aberat Alexandria, crebrius hominum summo amore, familiaritate & amicitia, nobiscum coniunctorum aspectu (Ad nos enim velle accedere, nostrosque animos recreare, & ita tanquam in suburbij paulò remotioribus nos aliquoties conuentus agere posse dixerunt) reuerà frui licere, permagnam animo cepi consolationem. Ac sic planè contigit. Post ista de alijs rebus aduersis, quæ sibi acciderant, ita scribit.

Fortiter ab illo gesta & tolerata.

At multis fidei confessionibus gloriatur Germanus, ac multa mala contra se patrata habet dicere ille quidem: sed quot quæso iudicum sententias contra nos pronunciatas potest enumerare? quot publicationes proscriptionesque bonorum, quot fortunarum direptiones, quot abdicaciones dignitatum, quantas inanis & popularis gloriae contempiones, quantas laudum à præfectis & à senatoribus nobis tributarum despicaciones, quantam minarum nobis obiectarum, aduersarum vociferationum, periculorum, persecutionum, exilij, angustiarum & variarum cuiusque modi afflictionis tolerantiam, ut illa quæ sub Decio, & Sabino, & quæ hæcenus sub Aemiliano mihi obrigerunt. Vbi Germanus comparuit? quis sermo de eò peruagatus? Verum magnam istam infirmitatem, in quam ob Germanum modò prolapsus sum, missam facio. Quo circa rerum singularum explicationem fratribus, qui eas tenent, sigillatim persequendam permitto.

Omnis generis & gratias martyres Alexandrie.

Idem etiam in Epistola ad Domitium & Didymum conscripta, eorum qui istius persecutionis procellis agitati fuissent, hoc modo mentionem facit: Christianos autem, qui & permulti sunt, & vobis minimè cogniti, nominatim citare superuacaneum arbitror. Sed hoc sciatis velim, viros & mulieres, iuuenes & senes, puellas & vetulas, milites & priuatos, cuiusque generis, cuiusque ætatis extitisse: quorum alij flagris caesi, alij ignis incendio cremati, alij ferro percussi, parta victoria, coronas martyrij adepti sunt. Nonnullis autem longinquum hoc persecutionis tempus non satis fuit, ut Domino viderentur accepti, ipseque illos ad se reciperet. In quorum numero, ut verisimile est, ego ipse sum, cui adhuc vita suppetit. Ac propterea ipse qui dicit, Tempore accepto

Esa. 49.

audiui te, & in die salutis adiuui te, me in illud tempus distulit, quod mihi idoneum opportunumque fore norit. Quoniam autem de me meisque socijs rogatis, & quod loco sit vita nostra constituta, certiores fieri cupitis, accepistis, credo, qua ratione quidam ex Mariotide me, Gaium, Petrum & Paulum, à centurione, duce, militibus & feruis captiuos abductos de improviso ad orti, inuitos & minimè spontè sequentes vi abstraxerint, & à militibus auulsos secum abripuerint. Iam verò ego cum Gaio & Petro, solia cæteris fratribus separati, in desertum & squalentem Libyæ locum conclusi sumus, tridui viam à Parætonio distantes. quinetiam paulò longius progressus dicit: In vebem clam & ex occulto ingressi sunt, alios fratres inuisuri: presbyteri quidem Maximus, Dioscorus, Demetrius, Lucius: (Fauftinus enim & Aquila, qui hominum sermone celebriores sunt, in Aegypto vagi oberrant) Diaconi autem post illos, qui pestis contagione infecti interierunt, relictis Faustus, Eusebius, Chæremon: Eusebium dico, quem ab initio persecutionis Deus sua gratia roborauerat, & non modò ad ministeria confessorum, qui carceribus tenebantur, summo studio & omni animi contentione explenda, sed etiam ad lintea, quibus corpora beatorum martyrum iam vita defunctorum inuoluerentur, neglecto vitæ periculo conficienda præparauit. Præfectus verò nihil adhuc de sua in sanctos remittit acerbitate, sed alios, qui ad eum adducuntur, è medio, ut dixi, tollit: quosdam tormentis dilaniat, nonnullos arctæ custodia & vinculis contabefacit: & quanquam præcipit, nè quisquam illos adeat, atque ad eò curiosè inquirat, ecquis reperiatur, qui eos velit adire, Deus tamen propenso fratrum studio, & assiduo eorum curatione, illos istis rerum angustijs oppressos reficit subleuatque.

Li. 7. ca. 16.

Dionysius redit Alexandriam.

Vbi iam pax, sedata propè persecutione, constituta fuit, Dionysius redijt Alexandriam. In qua vrbe tam grauis seditio & bellum intestinum de integro ciebatur, ut fratres in ciuitate, propterea quòd omnes in alterutram seditionis partem diuisi erant, Dionysius nullo modo possèt inuisere. Vndè in ipso Paschatis festo ab ipsa Alexandria, velut exul ab exteraregione, per literas cum illis colloqui coactus fuit. Quinetiam aliam postea Epistolam ad Hieracem ecclesiarum Aegypti Episcopum de

de festorum celebratione conscripsit, in qua seditionis, quæ eodem tempore fuit Seditio Ale-
xandriae. Alexandria concitata, his verbis mentionem facit: Quid mirum, si arduum & difficile sit mihi apud eos, qui longinquo loco inter capedine distant, per epistolas tanquam coram sermones conferre, cum & mihi ipsi mecum colloqui, & proprio animo in varias partes distracto consilium dare anceps & periculosum videatur? Nam ad viscera mea, meos charissimos fratres, contubernales, vno animi consensu mecum cõcordes, ecclesiæ eiusdem ciues, cogor equidem necessarîo literas scriptas dare: eas tamen ad illos mittere videor mihi nullo modo posse. Facilius enim, non dicam in exteris regiones, sed ab oriente ad occasum vsque iter facere quisquam poterit, quam ab vna Alexandria parte ad alteram pergere. Media nanque ciuitatis platea plus habet periculi, plusque difficultatis ad transcundum, quam solitudo illa deserta longa, ac nullis hominum vestigijs trita, quam Israëlita vix duabus hominum ætatibus peragrârunt: & quam ipsum etiam mare rubrum, quod quidem in duas partes disruptum, & instar duplicis muri vtrinque erectum, prætergrediuntibus Exod. 14. Israëlitis transitum dedit perfacilem.

Porro autem cum pestifer ac letalis morbus bellum continuò insequeretur, cumq; Cap. 17. festi Paschatis celebratio modò appropinquaret, deinceps rursus fratribus scripsit Dionysius, & graues calamitatis perturbationes illis significauit his ferè verbis: In hac miseriarum turba alijs fortasse neque hoc tempus, neque aliud, immò neque illud ipsum tempus, quod homines putarent omnium lætissimum, nedum alia tempora, ad festum celebrandum satis idoneum videretur. Etenim iam lamentationum Sauissima
pestis Ale-
xandriae. plena sunt omnia, iam lugent omnes, iam mœrores, iam querelæ vniuersam urbem propter multitudinem cum illorum qui modò mortui sunt, tum horum qui quotidie moriuntur, occupant. Nam sicut de primogenitis Aegyptiorum scriptum est, Exod. 12. sic & nunc ingens clamor editus. non enim est domus, in qua non sit mortuus. idque planè meritò. Multa nanque & graua incommoda, perduto eorum conatu, Christianis etiam ante hoc tempus importata fuissent. Primùm omnium nos ex urbe expulerunt: quo quidem tempore nos soli, cum ab omnibus persecutione exagitati essemus, & multati morte, festum lætis animis celebrauimus, & singula loca, ad singula afflictionum genera nobis præstituta, vt ager syluestris, solitudo deserta, nauis fluctibus iactata, diuersorium publicum, & horridus carcer, opportuna videbantur, in quibus celebres conuentus maximo cum studio ageremus. Quin beati martyres, qui è vita cesserant, & à Deo in cælum ad epulas erant inuitati, festum omnium certè splendidissimum peregerunt. Christiano-
rum alacritas.

His de rebus deinceps bellum & fames eos de improviso oppressere: quæ quamquam nos vnà cum gentilibus perferrebamus, soli tamen inter omnes, quacunque In rebus
duris pax &
trāquillitas
animorum. urgebant, æquo animo sustinimus: & tamen illarum rerum, quas illi cum consciuissent ipsi inter se, tum præterea perpessi essent, eramus ex æquo participes, pace tamen Christi, quam nobis solum clemens largitus est, rursum mirè nos ipsos oblectauimus. Cæterum vix tum nos, tum illi breuissima ad respirandum sumus inter capedine positi, cum pestis ista subito grassari cœpit: res planè illis ad terrendum omni metu formidolosior, ad excruciamdum quauis calamitate inferior acerbiorque, & vt proprius illorum scriptor memorat, ad cogitandum solum omnium opinionione maior. Verùm nobis non eius generis putabatur, sed à Deo cum ad fidem nostram exercendam, tum ad tolerantiam animi probandam, nihilo minus, quam aliarum incommodarum genera, quæ aliquandò obtigissent, cælitus inflicta. Et sicut alicubi à nobis minimè abstinuit, sic in gentiles longè lateque oberrauit. paulò post adiungit ista.

Quamplurimi è fratribus nostris adeò immenso quodam charitatis & fraternæ In peste
summa erga
infectos
charitas. beneuolentiæ ardore erant inflammati, vt minimè suæ parentes vitæ, sed ipsi sibi inter se firmè adhærescentes, eos qui morbo opprimebantur, nulla sui cura aut cautione adhibita, sedulo inuiserent, illis inseruirent assidue, pro viribus ob Christi amorem curarent, vnà cum illis decederent è vita, lubentissimè contagione aliorum infecti, etiam morbum à proximis quodammodo ad se attraherent, suaque sponte aliorum mœrores beneuolè mitigarent. Multi item dum alijs ægrotantibus curam adhibent, illisque vires restitunt, ipsi aliorum mortem in se deriuantes, vitam amittunt. Et verbum illud, quod vulgò semper dicitur, quodque veræ beneuolentiæ solum videtur conuenire, nimirum vt singuli pro amicis abeant è vita, seque eorum causâ,

causa, vt ita dicam, reiectamentum efficiant, re ipsa expleuerunt. Ex fratribus igitur, qui virtute facile erant praestantissimi, ad hunc modum mortem oppetiuerunt: quorum nonnulli erant presbyteri, alij diaconi, quidam è populo virtutis ergò multum laudati: adeò vt istud mortis genus, quod propter incredibilem pietatem & robustam fidem suscipiebatur, nihil à martyrij splendore abesse videretur. Quinetiam sanctorum corpora manibus erectis supinisque excipere, gremio suo reponere, occludere oculos, ora obturare, gestare humeris cadauera, deceter ornare, illis adhærescere, amicè complecti, lauare accuratè, & linteo funebri inuoluere non grauati sunt: ipsique, qui supererant, paulò post similia officia in se collata propterea adepti, quòd eandem mortis viam instarent, quam qui praeruerant instrisissent. Gentiles autem his omnibus fecere contraria. eos enim, qui aegrotare incipiebant, ab aedibus extrudere, deserere amicissimos, in plateis femiuuos projicere, cadauera insepulta canibus exponere dilananda, mortis participationem & quasi communionem auertere, quam planè vel infinita diuerticula quærentes, nullo modo poterant euitate.

Sic mundus
amat suos.

Cap. 18.

Scripta Di-
onylij.

Post istam Epistolam, cum ciuitatis status denuò pacatus esset & tranquillus, Dionysius fratribus, qui Aegyptum incoluerunt, aliam de festis celebrandis misit, & praeter illam, alias etiam varias exarauit. Extat item eius Epistola de sabbato, alia item de gymnasio. Hermànoni porrò & alijs in Aegypto fratribus literas conscribens, vbi aliam de Decij sceleribus & improbè factis, tum de facinorosis moribus illorum, qui Decium subsequerantur differuerit, pacis & concordia, quæ in Ecclesia Galieno regnante vigeat, meminit.

Cap. 19.

Nepos Chi-
liasta.

Præter ista omnia Dionysij opera, alij duo libri de Promissis erant ab eo elaborati. Causa cur hos scripserit, erat Episcopus Aegypti, nomine Nepos: qui promissa in sacris scripturis sanctis viris factitata, in hoc seculo, sicut Iudæi somniant, præstanda fore docuit: hominibusque persuadere laborauit, eos certo quodam millenario annorum numero in delicijs corporeis & voluptate in terra vikturos. Qui cum putaret se ex Ioannis Apocalypsi suam opinionem posse obtinere, librum, quem *ἑλεγχον ἀλλυγοπισθῶν*, id est, Reprehensionem eorum, qui allegorias componunt, inscribat, de hoc argumento edidit. Cui Dionysius in duobus illis libris, quos de Promissis contexit, acriter

Confutatur
à Dionysio.

contradicit. In horum posteriore inter alia sic scribit: Cùm essem in loco quodam, qui Arsenoites dicitur, vbi, vt nôsti, iam pridem hoc dogma (Nepotis) prodijt in lucem, sic vt non modò schismata nascerentur, sed integræ ecclesiæ à fide deficerent, presbyteros eius sectæ, qui fratribus in singulis pagis vndique prædicabant verbum Dei, conuocavi, eosque magnoperè cohortatus sum, vt palàm præsentibus fratribus, audireque cupientibus, illorum doctrina exquisitè discuteretur. Atque cum librum, qui illis erat tanquàm quoddam propugnaculum & murus inexpugnabilis, ad me attulissent, confidens in vno loco cum illis, toto triduo à primo manè vsque ad vesperam, quæ in eo scripta erant, studiosè refutare conabar. Ibi tum quidem certè fratrum constantiam, studium veritatis, facile obsequium & prudentiam idè supra modum admirabar, quòd tam præclaro ordine, & tanta cum modestia rogabant, disceptabant, nobisque assentiebantur, atque etiam tam diligenter præcauebant, nè illis, quæ fuerant antè ab ipsis decreta, si quicquam in eis veritati repugnare videretur, mordicè adhererent: quinetiam contrarias rationes minimè omittebant nobis opponere, sed quòd ad eorum fieri poterat, ea quæ erant ab ipsis proposita, munire & defendere tentabant: & contra, vbi poscebat ratio sententiam mutare, & nostro assentire iudicio, eos nequiquàm omninò pudebat: deniquè conscientia integra, sincera cogitatione, & puris erga Deum ac simplicibus animis, ea quæ erant firmis rationibus & testimonijs, à sacris literis depromptis, confirmata, admodum approbabant. Ad extremum huius doctrinæ princeps & dux Coracion, omnibus fratribus qui aderant audientibus, palàm confessus est, nobisque attestatus, neque se velle deinceps, quandoquidem aduersarijs rationibus se putabat satis abundè conuictum, illi dogmati animum adhibere, neque de eo differere, neque mentionem facere, neque aliquandò illud vsquam docere. Vndè alij fratres, qui aderant, pro ista disceptatione in publico ecclesiæ conuentu habita, proque omnium conciliatione & concordia maximam lætitiã animis perceperunt.

Is est liber
Nepotis,
quo eius se-
ctatores ad
modum ni-
tebantur.

Cap. 21.

Præter Epistolas Dionysij supra commemoratas, alia complures eius extant Epistolæ: vt illa, quæ sunt contra Sabellium ad Ammonem ecclesiæ Bernicensis Episcopum missa: & ea, quæ ad Telephorum, & quæ ad Euphranorem data fuit: alia iterum

iterum ad Ammonem & Euporum. Quatuor item libros de eodem argumento, nempe contra Sabelij haresim composuit, quos gentili suo Dionysio, qui Romanus erat Episcopus, dedicauit. Non pauca praeter has sunt illius apud nos Epistolae. Quinetiam libri illius sunt, epistolae forma, pluribus verbis compositi: ut hi de Natura, Timotheo filio dicati: Alius de Tentationibus, quem Euphranori obtulit. Ad Basilidem porro ecclesiarum Pentapolis episcopum scribens, ait se commentarios in principium libri, qui Ecclesiastes dicitur, confecisse. Adde huc diuersas & varias eius Epistolas, ad eundem Basilidem scriptas, quas nobis reliquit.

Interea temporis Dionysius, cum iam decem & septem annis Episcopatum Alexandriae administrasset, duodecimo anno Imperij Galieni moritur. Haecenus ex Ecclesiastica Historia Eusebij Episcopi Caesarensis. De eodem Dionysio etiam Hieronymus in Catalogo scriptorum ecclesiasticorum inter caetera sic habet: Dionysius, Alexandriae urbis Episcopus, sub Heracla scholam *κατηχησίων* presbyter tenuit, & Origenis valde insignis auditor fuit. & tandem sic concludit ibi Hieronymus: Sed aduersus Paulum Samosatenum ante paucos dies, quam moreretur, insignis eius fertur Epistola. Moritur duodecimo Galieni anno. Caetera lector videat loco citato. nam ferè nihil nisi eius scripta commemorat, quae iam ex Eusebio didicimus. Athanasius Episcopus Alexandrinus Epistolam scripsit aduersus Arrianos, qua egregie confutat impios illos hareticos, falso hunc Dionysium suae hareses adstipulatorem fingentes. In ea Epistola vocat eum beatae memoriae Episcopum: dicit eum haresim propugnando nequaquam ab Ecclesia recessisse, sed in ea cum pietate obdormiuisse, atque eius memoriam haecenus cum patribus hucusque celebratam esse, & in catalogum relatam. Vocat etiam eum beatum Dionysium, & catholicae Ecclesiae magistrum &c.

Athanasius testatur, eum falso fuisse apud Dionysium Romanum Pontificem delatum.

Cap. 22.

Athanasij de Dionysio testimonia.

VITA S. MARIAE AEGYPTIACAE, AVTHORE QUIDEM APVD GRAECOS SOPHRONIO HIEROSOLY-
morum Episcopo, interprete verò Paulo Diacono ecclesiae Neapolitanae, ut testatur etiam Sigebertus cap. 69. de Viris illustribus.

Habetur in perucusto M. S. Codice.

PRAEFATIO PAULI DIACONI.

Domino gloriosissimo ac praestantissimo regi Carolo.

Sciens gloriosissimam maiestatem vestram tam diuinis eloquijs, quamque sanctorum praecedentium exemplis valde delectari, cum iam dudum libellum conuersionis Mariae Aegyptiacae, cum Tomulo de cuiusdam Vicedomini penitentia, domino meo obtulerim: quia ille ipse casu quodam deperijt, nunc interim iussui vestro in eodem restaurando deuotus obediui. Obsequij quoque & deuotionis meae fuit, ut non simplicem tantum memoratae rei textum exhiberem, sed & alia quae digna superadicerem, de venerandis scilicet Constitutis & Gestis Praesulum Romanae Ecclesiae: quorum sanctionibus quam reuerenter Ecclesia vratur, maiestas vestra optimè nouit. Hoc autè breuitatis Compendium seruus vester idèd sumpsit, ut serenitas vestra, quam Reipub. fascibus valde oneratam attendo, cui sparsim diuersa non vacat percurrere scriptorum volumina, quasdam consuetudines Ecclesiasticas in breui, quasi in quodam Enchiridio inclusas tenere possit: Et quia secundum regalem industriam, studium domini mei in hoc feruere didici, ut facta dicta ve vestra iuxta auctoritatem irrefragabilem dirigere, & quid erga cultum diuinum tenendum, quid ve reijciendum sit, sollicitè disquirere & perscrutari, elucubrationis sit assiduae: qualiter eius diuinitatis operum muniti, prosperis successibus ad omnia currere mereamini.

Theophilus is est: habeturque Tomo 1. Februarij 4. die, sed alio interprete.